

Minnen från Luffarepoken under 30-talet

Den stora arbetslösheten under trettio-talet och början av fyrtio-talet förorsakade att många arbetslösa tvingades ut på vandring efter vägarna, sökandes arbete, få mat i magen samt tak över huvudet. Jag drar mig till minnes vinterkvällar när det knackade på dörren och in kom en hungrig luffare som bad om husrum över natten, vilket aldrig nekades. Min mamma Mathilda, dotter till Pelle Jakobsson Kantsjö, Trehörningsjö hade av sin far blivit tillsagd att aldrig neka en hemlös husrum och mat vid bordet. Den som gjorde det ådrog sig en oförlåtlig synd. Denna uppmaning efterlevde hon livet ut. Vi hade på övervåningen ett rum med flera sängar där luffarna fick ligga. Det hände att där låg tre vägarnas vandrare samtidigt samma natt. Eftersom en del av dem var lusiga brukade mamma efter det dom farit rulla ihop lakanen, ta ut dem och skaka bort eventuella löss som ibland fanns kvar. Detta skötte hon bra eftersom vi inom familjen aldrig blev nedlusade. Jag tror inte luffarna fick övernatta någon annanstans i byn än hos oss. Däremot fick dom nog ett mål mat i andra gårdar.

Jag minns särskilt en vintermorgon när pappa Albert höll på att tända eld i spisen. Vi småpojkar låg och sov i kökssoffan men vaknade av att någon bultade på ytterdörren. Pappa gick och öppnade eftersom klockan var före sex och dörren fortfarande låst. In kom en äldre luffare som frös så han skakade. Han berättade att han legat i en lada vid landsvägen över natten. Där hade han grävt ner sig i lite starrhö men eftersom det var, enligt vad pappa berättat senare, över 15 grader kallt den natten var gubben stelfrusen. Pappa slog i en kopp kaffe åt honom men händerna skakade så det mesta hamnade på golvet. Då gick pappa in i kammaren och hämtade en flaska cognac. Han hällde i koppen och gav till luffaren som nu av spissvärmen börjat skaka mindre. Han tittade på pappa, luktade på innehållet varefter han förundrat frågade. "Är det verkligen cognac, ska jag få det här?" Han uppmanades att dricka vilket han lyckligt gjorde. Efter en stund började kinderna bli röda och gubben få tillbaka värmen igen. Fram på förmiddagen efter att ha ätit med oss knallade han vidare varm och glad i hågen.

Jag erinrar mig även ett annat tillfälle när vi en eftermiddag just satt oss för att äta när en luffare kom in. Mamma bjöd honom till bords där maten bestod av palt, stekt fläsk, smör, bröd och mjölk. Han tittade på det dukade bordet varefter han med hög stämma sa. "Dom där klumparna äter jag inte." Pappa tittade på honom och sa "då blir det ingen mat", men det tyckte inte mamma. Hon stekte upp potatis, kvar från dagen innan, och tillsammans med fläsket lät han sig väl smaka.

Vi barn tyckte det var roligt när luffarna kom. En del berättade om händelser efter vägen, om djur och människor dom mött under sina vandringar genom landet. En del av dom återkom flera gånger under åren. Då var det inte ovanligt att de tog i hand och hälsade som gamla bekanta. Det hände aldrig att luffarna

stal något. ”En luffare behöver inga ägodelar utan klarar sig ändå,” som någon sa en gång. Under sommarhalvåret frågade de flesta om dom kunde få ligga uppe på ladugårdsvinden där det fanns hö att krypa ner i. Där hade mamma sorjt för att ett par täcken hängde på en krok att användas vid behov. Pappa frågade alltid de som skulle ligga på skullen om de var rökare, var så fallet tog han hand om pipan och tändstickorna vilka återlämnades vid frukostbordet nästa dag.

Hur många luffare som under dessa svåra år övernattade hos oss vet jag inte men de var många. Eftersom varken arbetslöshetskassa eller andra skyddsnet fanns måste de för att överleva fatta tiggargäststaven och hoppas på medmänniskornas givmildhet. Jag högaktar mina föräldrar som upplät vårt hem åt dessa stackare som varken hade arbete, mat för dagen eller tak över huvudet.

Bengt Larsson född 1924 Björnaby har skrivit denna skildring november 2009
